

Číslo projektu: CZ.1.07./1.5.00/34.0938 Název projektu: Zlepšení podmínek pro vzdělávání na SUŠ, Ostrava

DĚJINY 20. STOLETÍ

PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA (1914-1918)

- „nejpodivnější válka v dějinách“ – **zákopová válka**
- **Typický evropský konflikt**, který se rozhořel i na další kontinenty a světové oceány
- Prudký technologický vývoj + masové zbrojení + mediální masáž vrhla do války miliony zmanipulovaných lidí (zároveň poslední válka, kam byli masově odvedeni i koně)
- **Nejvražednější válka** (rekordní počet padlých vojáků)
- Obě světové války zlikvidovaly tzv. kulturu válčení, kterou doposud lidstvo pěstovalo (dříve se neválčilo v noci, během svátků, nesměli se zabíjet civilisti, zákaz používání příliš ničivých zbraní...)
- Zlom v dějinách evropského sebevědomí, **velká rána pro evropský humanismus**, intelektuální desiluze
- Muži, kteří prošli zákopy I. světové války, tvořili tzv. „**ztracenou generaci**“ – neschopni zařadit se znovu do normálního života, usilovat o běžné hodnoty

PŘÍČINY

- Nerovnoměrný vývoj mezi státy (vnitřní napětí mezi velmocemi)
 - Spory o **KOLONIE**
 - Sociální otřesy
 - Nedořešené národnostní otázky uvnitř států
 - Protiklady demokratický stát x ekonomičtí magnáti
 - **NACIONALISMUS, RASISMUS**
 - **Mediální PROPAGANDA**
 - Již od konce 19. století velmoci vytvářely **BLOKY zemí** (snaha zastrašit nepřítele silnou koalicí a **MASOVÝM ZBROJENÍM**)
 - Do války bylo nakonec vtaženo 28 zemí (1,5 miliardy lidí)
-

BLOKY ZEMÍ

TROJSPOLEK

- NĚMECKO
- RAKOUSKO-UHERSKO
- ITÁLIE

-
- - ITÁLIE
 - + TURECKO
 - + BULHARSKO

TROJDOHODA (DOHODA)

- ANGLIE
- FRANCIE
- RUSKO

-
- + ITÁLIE
 - - RUSKO (1917 se stáhlo z války kvůli VŘSR)
 - + RUMUNSKO
 - + ŘECKO
 - + USA

ZAČÁTEK VÁLKY

- Spouštěč: atentát na **Františka Ferdinanda d'Este** – následníka habsburského trůnu (zavražděn (s manželkou) srbským studentem (člen mafie Černá ruka) v Sarajevu (v Bosně) v červenci 1914) – **SARAJEVSKÝ ATENTÁT**
- 28. 7. – RAKOUSKO-UHERSKO vyhlásilo válku SRBSKU
- 1. 8. – NĚMECKO vyhlásilo válku RUSKU
- 3. 8. – NĚMECKO vyhlásilo válku FRANCII (a hned vyrazilo německé vojsko do Francie přes BeNeLux)
- 4. 8. – BRITÁNIE vyhlásila válku NĚMECKU
- 6. 8. – RAKOUSKO-UHERSKO vyhlásilo válku RUSKU
- 7. 8. – ČERNÁ HORA vyhlásila válku RAKOUSKU-UHERSKU
- 7. 8. – FRANCIE vyhlásila válku RAKOUSKU-UHERSKU
- 7. 8. – BRITÁNIE vyhlásila válku RAKOUSKU-UHERSKU
- 30. 10. – se zapojila OSMANSKÁ ŘÍŠE

PRŮBĚH VÁLKY

- Německo se pokusilo o „**BLESKOVOU VÁLKU**“ (plánovalo bleskově obsadit Francii, a pak se v klidu soustředit na Rusko (nechtělo válčit na dvou frontách najednou))
- Francie se ale náporu ubránila (tzv. zázrak na řece Marně) a Rusko zmobilizovalo síly mnohem dříve, než Němec doufal => otevřely se **dvě fronty** (západní a východní), později i **třetí** (jižní)
- Německo musilo rozdělit vojenskou sílu na západní i východní frontu => stály proti sobě dvě **STEJNĚ SILNÉ armády**, když to zjistily, zakopaly se => **ZÁKOPOVÁ VÁLKA**
- 2,5 roků strávili vojáci v **ZÁKOPECH** (bahno, nemoce, nuda)
- Na přelomu let 1916/1917 vypukla v Evropě hospodářská, sociální a politická krize, tzv. **ÚNAVA Z VÁLKY** (jen v Německu zemřely statisíce lidí na vyčerpání organismu)
- R. 1917 vypukla v Rusku revoluce, na podzim ještě druhá, **Rusové SE STÁHLI Z VÁLKY** => Němec využil situace a umocnil nápor => tzv. **TOTÁLNÍ VÁLKA**
- Na jaře 1918 se do války přímo vložily (do té doby jen nepřimo) **USA**, přidaly se ke státům **DOHODY**, která tak válku vyhrála, **11. 11. 1918 PODEPSÁNO PŘÍMĚŘÍ** v Compiègne ve Francii

VÁLEČNÉ TECHNOLOGIE

- Rozvoj **radiotechniky** – lepší komunikace a linformační sdělení
 - **Zbraně** - Rychlopalné pušky
 - Plamenomet
 - Kulomety
 - Minomety
 - Lehká zákopová děla a těžké dělostřelectvo
 - **Mobilní stroje** – tanky („pozemní bitevní lod“, která projede zátarasy, nic moc)
 - letecká technika** a celková motorizace armády (konkurence koním)
 - bojové ponorky
 - **Bojové plyny** – chemické plyny fosgen a yperit
 - V I. sv. válce ještě nebyla příliš vyřešena „doprava“ výbušniny k nepříteli, vojáci museli k cíli výbušninu donést, proto jich tolik padlo v poli
-

VÁLEČNÉ UTRPENÍ

- *„Milá matko, překročili jsme les Vaux Chapitre. Je to hrůza, jeden trychtýř vedle druhého, v každém leželi tři nebo čtyři mrtví. Francouzi i Němci, jeden přes druhého. Jsou tady mrtví z října, pod nimi ti, co zemřeli v červnu, a pak už jen holé kostry těch březnových. Někteří ještě vypadají, jako by spali, modré a šedé uniformy jsou dnes nazelenalé. Nacházíme kusy těl, jsou téměř jako stromy, které tady nemají ani koruny, ani větve. Střely je roztrhaly až ke kořenům. Je tady pusto a ticho. Obrovský hřbitov lidství. Přeskakujeme mrtvé, bojíme se jich. Zítra jdeme do útoku. Modli se za mne.“ (z dopisu vojáka ze západní fronty)*
- Celkové ztráty (odhady, 90% mrtvých tvoří vojáci, zbytek civilisti):
 - DOHODA: mrtví – 5 525 000
 - zranění – 12 831 500
 - pohřešování – 4 121 000
 - TROJSPOLEK: mrtví – 4 386 000
 - zranění – 8 388 000
 - pohřešování – 3 629 000
- Po válce asi 20 000 000 lidí podlehllo epidemii „španělské chřipky“

TZV. **ZÁKOPOVÁ NOHA**, NEJOBÍBENĚJŠÍ NEMOC VOJÁKŮ V ZÁKOPECH, NEZANECHÁVÁ TRVALÉ NÁSLEDKY A VOJÁK BYL PROPUŠTĚN Z VÁLKY DOMŮ, VELITELÉ PŘÍSNĚ HLÍDALI HYGIENU SVÝCH VOJÁKŮ, ABY SI TUTO NEMOC NEPĚSTOVALI, DNES SE OBJEVUJE ZÁKOPOVÁ NOHA JEN U BEZDOMOVců (NOHY DLOUHO VE STUDENÉ VODĚ), STÁHNĚTE ILUSTRÁČNÍ FOTO

VÝSLEDKY I. SV. VÁLKY (VERSAILLESKÝ MÍROVÝ SYSTÉM)

- V červnu 1919 ve Versailles, mírové konferenci předsedal US prezident W. Wilson (politický idealista)
- Nabídl Evropě 14 tzv. Wilsonových bodů, kde navrhl „smlouvu“ přijatelnou pro všechny, pro USA nežádal NIC, jeden z bodů stanovil samostatný český stát
- Jednání se zvrhla, nakonec VÍTĚZOVÉ diktovali podmínky PORAŽENÝM, Versailleská mírová smlouva je tak časovanou bombou k dalšímu evropskému válečnému konfliktu
- Hlavní slovo měly FRANCIE, Británie a Itálie
- S každou poraženou zemí se podepisovala zvláštní smlouva
- Nejporaženější zemí bylo NĚMECKO, jemuž smlouva nařizovala „šibeniční“ podmínky:
 - Muselo postoupit vítězům VŠECHNY SVĚ KOLONIE
 - Muselo odevzdat Francii osminu evropského území
 - Muselo zrušit všeobecnou brannou povinnost a OMEZIT ARMÁDU na 100 000 mužů
 - Vzdát se válečného loďstva
 - Povinně platit VYSOKÉ VÁLEČNÉ REPARACE (náhrady, dluh definitivně splatilo v roce 2010)

HLAVNÍ VÝSLEDEK

- **Zánik velkých monarchií**
 - Rusko
 - Německo
 - Rakousko-Uhersko
 - Osmánská říše
- **Vzniká SPOLEČNOST NÁRODŮ** – mezinárodní organizace, jejímž hlavním úkolem bylo **UDRŽET TRVALÝ SVĚTOVÝ MÍR** (to se ale nepovedlo, zpočátku sem nevstoupilo Rusko (po bolševizaci nedůvěryhodné) a USA (projevily zájem starat se jen o svůj kontinent), SN se brzy stala místem nekonečného dohadování evropských zemí o moc)
- Američani podpořili samostatnou **ČESKOSLOVENSKOU REPUBLIKU** (nikdy by nepodpořili monarchii), jejich představa byla, že by v Evropě měl mít každý národ svůj vlastní stát
- Versailleský mírový systém byl další pokus, jak ukončit věčné války v Evropě, a zas to nevyšlo

OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jmenujte příčiny I. světové války.
2. Vysvětlete, kdo proti komu v této válce bojoval, kdo vyhrál.
3. Popište, čím se tato válka vymykala předchozím evropským válkám, co bylo nové.
4. Jmenujte, co I. sv. válka přinesla, co byla tzv. „ztracená generace“.
5. Znáte nějaká umělecká díla, která mají I. světovou válku za hlavní téma?
6. Vysvětlete Versailleský mírový systém. Co byla Společnost národů? Proč podle vás tyto instituce nefungovaly?

LITERATURA A ZDROJE

- ČAPEK, V., PÁTEK, J. *Dějepis pro střední odborné školy*. Praha: Scientia, 2001.